

VAI TRÒ CỦA VĂN HOÁ PHÁP LUẬT ĐỐI VỚI HỌC SINH SINH VIÊN TRƯỜNG CAO ĐẲNG DU LỊCH HUẾ TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

ThS. Bùi Thị Lê

Tóm tắt: Văn hoá pháp luật phản ánh trình độ của tư duy pháp luật, trình độ nhận thức về pháp luật; mức độ tôn trọng pháp luật, trình độ tri thức pháp luật của học sinh, sinh viên (HSSV). Trong thời kỳ hội nhập quốc tế, việc xây dựng văn hoá pháp luật cho HSSV góp phần không nhỏ cho việc xây dựng và giữ gìn nền văn hoá Việt Nam. Trong phạm vi bài viết, tác giả trình bày khái quát vai trò của giáo dục văn hoá pháp luật đối với HSSV và đưa ra một số giải pháp mang tính định hướng cho việc nâng cao văn hoá giáo dục pháp luật cho HSSV trường Cao đẳng Du lịch Huế trong giai đoạn hiện nay.

Từ khoá: HSSV, vai trò, văn hoá pháp luật

1. Mở đầu

Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội bao gồm nhiều yếu tố cấu thành, trong đó văn hóa pháp luật là một trong những bộ phận hợp thành nền văn hóa của dân tộc, trong bất kỳ xã hội nào văn hoá luôn có mối quan hệ chặt chẽ với lĩnh vực kinh tế, chính trị và xã hội. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng viết: "Văn hóa, nghệ thuật cũng như mọi hoạt động khác, không thể đứng ngoài, mà phải ở trong kinh tế và chính trị" [2, tr. 246]. Những hành vi ứng xử với pháp luật của công dân được biểu hiện ra như một nét văn hóa của mỗi quốc gia dân tộc. Đối với HSSV, văn hóa pháp luật được thể hiện trong đời sống pháp luật, thông qua quá trình thực hiện pháp luật bằng hành vi pháp lý của họ. Việc nâng cao nhận thức về văn hóa pháp luật là một hoạt động quan trọng nhằm giúp các em có những quan điểm và hành vi đúng đắn với quy định của pháp luật và giá trị văn hóa của xã hội. Chính vì vậy, văn hóa pháp luật có vai trò to lớn đối với HSSV nói chung và HSSV trường cao đẳng Du lịch Huế nói riêng và việc giáo dục tuyên truyền văn hóa pháp luật cho HSSV là một nhiệm vụ cần thiết trong giai đoạn hiện nay trước những diễn biến đa chiều của nền kinh tế thị trường.

2. Văn hóa pháp luật và vai trò của văn hóa pháp luật đối với HSSV trường cao đẳng Du lịch Huế trong giai đoạn hiện nay

2.1. Văn hóa pháp luật

Nếu như văn hoá là một khái niệm rộng, liên quan đến nhiều lĩnh vực hoạt động của con người trong lao động và sản xuất thì văn hóa pháp luật là một khái niệm hướng tới việc hình thành trên cơ sở nhận thức về pháp luật và những giá trị của pháp luật. Văn hóa pháp luật đề cập đến hành vi của con người dưới sự chi phối

của pháp luật và cách thức hành xử của họ trong khung pháp lý, đồng thời phát huy năng lực bản chất của con người trong các hoạt động pháp lý.

Xét về khía cạnh lý luận, văn hóa pháp luật được xem xét là "tổng thể những giá trị vật chất và tinh thần mà con người sáng tạo ra trong lĩnh vực pháp luật, bao gồm hệ thống quy phạm pháp luật trong các thời kỳ lịch sử, những tư tưởng, quan điểm, luận điểm, nguyên lý, nguyên tắc, những tác phẩm văn hóa pháp luật, những kinh nghiệm và thói quen tích lũy được trong quá trình xây dựng và thực thi pháp luật" [3, tr.18], hay "văn hóa pháp luật là một cách nhìn về luật pháp, đặt pháp luật trong những tương quan đa chiều với khoa học hành vi, cách nghĩ, cách ứng xử, tôn giáo, niềm tin, các đặc tính nhân học của các cộng đồng và tộc người" [6, tr. 1].

Xuất phát từ các yếu tố hợp thành, văn hóa pháp luật được hiểu là một dạng, một bộ phận hợp thành của nền văn hóa dân tộc. Cũng như các dạng, thành phần văn hóa khác, văn hóa pháp luật bao gồm ba yếu tố: Ý thức pháp luật của Nhà nước, của dân tộc, của các cộng đồng và của các công dân qua các thời kỳ lịch sử khác nhau.

Như vậy với những quan điểm trên có thể thấy văn hóa pháp luật là một bộ phận của văn hóa nói chung và là thành quả của quá trình lao động sản xuất và sáng tạo của con người, gắn với sự phát triển của lực lượng sản xuất và các cơ sở kinh tế - xã hội. Từ đó có thể hiểu: văn hóa pháp luật là sự phản ánh và thể hiện một cách tổng quát, sống động mọi mặt của đời sống pháp luật (của cá nhân và cộng đồng) đã diễn ra trong quá khứ và hiện tại, nó cấu thành một hệ thống giá trị và lối sống pháp luật của một cộng đồng, một quốc gia, dân tộc.

Văn hóa pháp luật được cấu thành nên bởi các yếu tố như: ý thức pháp luật, hệ thống pháp luật, thiết chế pháp luật, hành vi pháp luật và lối sống theo pháp luật.

Các yếu tố này có mối quan hệ biện chứng, tác động qua lại lẫn nhau hình thành nên nhận thức và quy định về lối sống của cộng đồng hay cá nhân để có những hành vi phù hợp với các giá trị và chuẩn mực pháp luật trong từng điều kiện xã hội nhất định.

Trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, giáo dục văn hóa pháp luật là nhiệm vụ quan trọng nhằm hình thành ý thức thượng tôn pháp luật nhất là đối với HSSV hiện nay. Thực tế cho thấy, việc hiểu biết pháp luật và chấp hành pháp luật là một biểu hiện của chuẩn mực đạo đức và văn hóa. Xét thấy, cấu trúc của văn hóa pháp luật bao gồm nhiều thành tố, mỗi thành tố lại có vai trò khác nhau định hướng cho hành vi và lối sống của mỗi HSSV.

Có thể khẳng định: văn hoá pháp luật là sự hiểu biết, tôn trọng và tự giác chấp hành pháp luật trong đời sống. Đối với học sinh, sinh viên – những chủ nhân tương lai của đất nước – văn hoá pháp luật có vai trò đặc biệt quan trọng trong bối cảnh xã hội hiện nay. Trước hết, văn hoá pháp luật giúp các bạn trẻ hình thành ý thức sống và học tập đúng đắn, biết phân biệt điều nên làm và điều cần tránh. Bên cạnh

đó, nó còn góp phần ngăn ngừa các hành vi lệch chuẩn như bạo lực học đường, vi phạm giao thông, sử dụng mạng xã hội thiếu kiểm soát hay sa vào tệ nạn. Do đó, việc giáo dục văn hóa pháp luật thực chất là việc nâng cao ý thức pháp luật để nắm rõ hệ thống pháp luật của Việt Nam từ đó có sự điều chỉnh hành vi và lối sống phù hợp với những quy định pháp luật và chuẩn mực đạo đức của con người.

2.2. Vai trò của văn hóa pháp luật đối với HSSV trường Cao đẳng Du lịch Huế.

Một là, giúp HSSV nâng cao ý thức và hiểu biết về pháp luật

Trong những năm qua, với sự ra đời của hàng loạt văn bản pháp luật và công tác phổ biến, tuyên truyền pháp luật đã giúp cho văn hóa pháp luật của HSSV có sự thay đổi về chất. Trong những năm qua nhà trường đã triển khai các văn bản liên quan đến pháp luật, văn hoá pháp luật như: Nghị định 147/2024/NĐ-CP ban hành ngày 09/11/2024) về việc Quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng; Quyết định 1909/QĐ-TTg ban hành ngày 12/11/2021 của Thủ tướng phê duyệt Chiến lược phát triển văn hóa đến năm 2030; Nghị định 15/2020/NĐ-CP ban hành ngày 03/02/2020 đề cập các quy định quan trọng và ý nghĩa của nó trong việc quản lý “văn hóa mạng” hành vi trên Internet... Việc triển khai nội dung này được thực hiện thông qua việc lồng ghép vào nội dung chương trình giảng dạy môn Pháp luật, Giáo dục chính trị, các buổi sinh hoạt chuyên đề... Sự hiểu biết về pháp luật giúp cho HSSV có thể đánh giá được đời sống pháp luật và tự mình "đề kháng" trước những quan điểm không phù hợp với quy phạm pháp luật cũng như biết đấu tranh trước những hành vi gây ảnh hưởng đến lợi ích của tập thể, đi ngược lại với quan điểm của Đảng và Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Hai là, điều chỉnh hành vi phù hợp với nguyên tắc và quy định pháp luật

Văn hóa pháp luật giúp HSSV từ việc nhận thức đúng về pháp luật sẽ giúp họ tự giác điều chỉnh hành vi của bản thân theo hướng tích cực cả về quy phạm pháp luật và chuẩn mực đạo đức. Trong mối quan hệ với mọi người xung quanh, văn hóa pháp luật định hướng hoạt động pháp luật tuân theo cái Chân, củng cố và xác lập ý thức pháp luật theo quy luật hướng Thiện, từ đó mà vươn tới cái Mỹ. Thực tế cho thấy, hiện nay không ít HSSV vẫn chưa có ý thức pháp luật cao, lối ứng xử tùy tiện, né tránh luật pháp, do đó, giáo dục văn hóa pháp luật là một nhiệm vụ quan trọng để có thể lan tỏa những giá trị tốt đẹp của văn hóa pháp luật trong cộng đồng xã hội.

Văn hóa pháp luật giúp củng cố và xác lập một hệ thống các giá trị pháp luật cho HSSV với các khuôn mẫu ứng xử, chuẩn mực hành vi sao cho phù hợp với các nguyên tắc, quy định của pháp luật. Hệ thống giá trị đó "xác định thái độ lựa chọn hành vi của con người trước mỗi sự kiện pháp lý, quy định hành vi pháp luật của cá nhân, khuynh hướng và tính tích cực xã hội của nó" [4, tr. 30].

Ba là, văn hóa pháp luật góp phần xây dựng môi trường văn hóa trong trường học

Văn hóa pháp luật định hướng cho các thành viên xã hội lựa chọn cách xử sự hợp lý để tránh xung đột với các cá nhân khác, cách giải quyết hài hòa các lợi ích xã hội và lợi ích cá nhân mà không vi phạm pháp luật. Từ những hành vi đảm bảo những giá trị xã hội nhất định, môi trường văn hóa trong HSSV và trường học dần dần được hình thành và hoàn thiện, góp phần phát huy những chuẩn mực về đạo đức tốt đẹp, xây dựng cách cư xử, lối sống giữa người và người ngày càng mang tính nhân văn.

Sức mạnh và hiệu quả giáo dục của văn hóa pháp luật thể hiện ở chỗ, nó huy động được toàn bộ các năng lực tinh thần của con người. Ở nước ta hiện nay, trong điều kiện nền kinh tế thị trường, bên cạnh những thành tựu rất quan trọng đã đạt được, còn nhiều vấn đề bức xúc đang đặt ra, trong đó có lĩnh vực văn hóa. Trong điều kiện hội nhập hiện nay và sự va chạm giữa các nền văn minh, văn hóa và văn hóa pháp luật của người Việt chắc chắn sẽ phải cọ xát với vô số lực xô đẩy từ các trung tâm văn minh do vậy việc bị biến động, xáo trộn là điều không thể tránh khỏi. Bởi vậy, việc đề cao và phát huy vai trò giáo dục của văn hóa pháp luật đang là một vấn đề cấp thiết đặc biệt là đối với HSSV- những chủ nhân tương lai của đất nước.

3. Giải pháp nâng cao giáo dục văn hóa pháp luật cho HSSV trường cao đẳng Du lịch Huế trong giai đoạn hiện nay

Xác định vai trò thiết yếu của văn hóa pháp luật, cũng như quán triệt quan điểm của Đảng về việc xây dựng con người toàn diện: "Đẩy mạnh giáo dục nâng cao nhận thức, ý thức tôn trọng và chấp hành pháp luật, bảo vệ môi trường, giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc của người Việt Nam, đặc biệt là thế hệ trẻ. Từng bước vươn lên khắc phục các hạn chế của con người Việt Nam; xây dựng con người Việt Nam thời đại mới, gắn kết chặt chẽ, hài hòa giữa giá trị truyền thống và giá trị hiện đại" [1, tr.143]. Việc nâng cao công tác tuyên truyền và giáo dục pháp luật cho HSSV nhằm nâng cao trình độ hiểu biết pháp luật và ý thức tôn trọng pháp luật là rất cần thiết. Để làm được hoạt động này cần thực hiện một số giải pháp cơ bản sau:

Thứ nhất: nâng cao số lượng và chất lượng các buổi tuyên truyền, giáo dục pháp luật cho HSSV

Hiện nay, thời lượng học môn Pháp luật tại trường của HSSV không có nhiều (30 tiết đối với hệ Cao đẳng và 15 tiết đối với hệ Trung cấp), vì vậy để nâng cao kiến thức về pháp luật, cần tăng cường thời gian sinh hoạt chuyên đề Pháp luật cho HSSV lồng ghép vào những thời gian thích hợp như tuần sinh hoạt chính trị công dân HSSV đầu năm, các tiết sinh hoạt lớp, giờ chào cờ... Mặt khác, để nâng cao chất lượng các buổi tuyên truyền về pháp luật, không chỉ đơn thuần là buổi nghe sinh hoạt pháp luật, mà có thể được tiến hành bằng những cách thức khác như: tọa đàm, buổi nói chuyện, hoạt cảnh tình huống pháp luật nhằm nâng cao hứng thú của HSSV trong quá trình tham gia để tạo hiệu quả tích cực. Bên cạnh đó, chương trình giảng dạy môn pháp luật và nội dung tuyên truyền, giáo dục pháp luật phải thường

xuyên được đổi mới, cập nhật, bổ sung, hoàn thiện cho phù hợp với sự vận động, phát triển của thực tiễn; phù hợp với điều kiện, đặc điểm, đối tượng HSSV với những chuyên ngành đào tạo khác nhau tại trường.

Thứ hai, nâng cao năng lực cán bộ, giảng viên làm công tác giáo dục và tuyên truyền pháp luật.

Để HSSV nhận thức và hành động đúng theo pháp luật trước tiên cần có đội ngũ thực hiện công tác giáo dục pháp luật với trình độ và năng lực cao. Do đó, việc nâng cao năng lực cho giáo viên là rất cần thiết trong nhiệm vụ giáo dục văn hóa pháp luật. Nhà trường cần tạo điều kiện hơn nữa cho cán bộ, giảng viên tham gia giảng dạy môn pháp luật và các môn học khác có liên quan đến Pháp luật được nâng cao trình độ, được tham dự các buổi hội thảo, sinh hoạt chuyên đề trong và ngoài tỉnh đặc biệt là các chuyên đề mang tính thời sự, chuyên đề “nóng” gần, sát với đời sống của HSSV nhằm nâng cao kiến thức pháp luật và năng lực giảng dạy.

Thực tế, các môn học về pháp luật vốn được xem là một môn học tương đối khó, khô khan, do đó, việc nâng cao năng lực kiến thức cho cán bộ giảng viên phải kết hợp với việc nâng cao chất lượng giờ dạy bằng những cách phù hợp nhằm tăng hứng thú cho HSSV, tạo sự yêu thích đối với môn học. Từ đó, giúp HSSV có thể tự nâng cao những tri thức và sự hiểu biết pháp luật với một thái độ tích cực nhất.

Thứ ba, tăng cường các cuộc thi về pháp luật cho HSSV với nội dung và hình thức phong phú.

Đây là một trong những cách làm cụ thể có thể giúp HSSV trực tiếp tìm hiểu những kiến thức về pháp luật, những cuộc thi như thế cần được đẩy mạnh và thường xuyên hơn. Chất lượng các cuộc thi cần được đầu tư hơn cả về chiều rộng lẫn chiều sâu. Nếu có thể, nên thay đổi cách thức tổ chức theo hướng "mở" vì sự tiến bộ về kiến thức pháp luật của HSSV chứ không đơn thuần là những kiến thức sẵn có. Nên đầu tư về chất lượng câu hỏi với những câu có khả năng phát huy năng lực của người tham gia hơn như các câu hỏi xử lý tình huống, phiên tòa giả định...

Hình thức thi cũng nên đa dạng và phong phú hơn nhằm giúp HSSV hứng thú tham gia từ đó nâng cao nhận thức về pháp luật. Các cuộc thi tuyên truyền, tìm hiểu về pháp luật nên phát huy tính chủ động tìm tòi và sáng tạo của HSSV, tránh những nội dung mang tính hình thức, lý thuyết, bắt buộc HSSV tham gia. Như vậy, sẽ gây ra sự nhàm chán, từ đó dẫn đến hiệu quả thực hiện không cao. Cần có sự động viên, khích lệ đối với các bạn tham gia có kết quả xuất sắc như điểm cộng, đánh giá kết quả rèn luyện...

Thứ 4: kết hợp giáo dục đạo đức và giáo dục pháp luật, xây dựng ý thức, lối sống tuân theo pháp luật và phù hợp đạo đức xã hội đối với HSSV

Giáo dục đạo đức kết hợp giáo dục pháp luật là điều kiện không thể thiếu được để hình thành hành vi hợp pháp và hợp đạo đức, hạn chế những hành vi vi phạm pháp luật trong HSSV.

Giáo dục pháp luật hướng vào việc hình thành, nâng cao thái độ, tình cảm tôn trọng pháp luật, niềm tin của con người vào pháp luật, tôn trọng quyền, tự do, lợi ích chính đáng của con người, ý thức trách nhiệm đối với người khác, cộng đồng và xã hội. Giáo dục pháp luật còn giúp công dân biết đánh giá các hiện tượng pháp lý: tính đúng đắn hay không của một quyết định toà án, một quyết định hành chính; tích cực tham gia góp ý kiến xây dựng, thực hiện chính sách, pháp luật. Làm sao cho việc phòng, chống, việc xử phạt cái ác, khuyến khích, bảo vệ cái thiện phải được thể hiện rõ nét hơn trong pháp luật và thực thi pháp luật. Đó chính là cách tốt nhất để phát huy tác động tích cực giữa pháp luật và đạo đức, đồng thời là cách tốt nhất để vừa “thượng tôn pháp luật, vừa thực hành đạo đức” trong cuộc sống hiện đại.

Không chỉ dừng lại ở những chế tài pháp luật mà phải “gỡ cửa”, “đánh thức” lương tâm mỗi con người để họ thận trọng hơn, có trách nhiệm hơn về mỗi hành vi của mình. Lấy “đức trị” để thắng “pháp trị”. Cần tạo dư luận xã hội để lên án những hành vi vi phạm đạo đức và pháp luật. Đồng thời, ủng hộ, khuyến khích, tạo điều kiện cho những hành vi hợp pháp, hợp đạo đức. Xây dựng, phát triển văn hóa pháp luật để vừa bảo vệ được đạo đức, vừa tạo điều kiện xoá bỏ những quan điểm phản tiến bộ; thúc đẩy hình thành những quan điểm, chuẩn mực đạo đức mới, tiến bộ.

4. Kết luận

Là một bộ phận của văn hóa nói chung, văn hóa pháp luật có thể xem như một lĩnh vực trọng yếu trong đời sống tinh thần của xã hội, có vai trò rất lớn trong việc xây dựng tập thể và cá nhân hướng tới giá trị Chân - Thiện - Mỹ. Trong giai đoạn hiện nay, nhiệm vụ xây dựng con người mới xã hội chủ nghĩa, đã và đang đặt ra những yêu cầu về trình độ, năng lực và phẩm chất đạo đức. HSSV với tư cách là người chủ tương lai của nước nhà càng phải phấn đấu rèn luyện bản thân nhiều hơn. Trong đó, việc nâng cao nhận thức về pháp luật cũng như có những hành động phù hợp với giá trị văn hóa và pháp luật là công việc cần thiết, cấp bách. Công tác nâng cao giáo dục văn hóa pháp luật cho HSSV hiện nay là một công trình của tập thể, đòi hỏi sự nỗ lực, cố gắng của các đơn vị nhà trường, gia đình và xã hội thì cần nhất vẫn là ý thức tự giác, tự rèn luyện của HSSV trong việc chiếm lĩnh tri thức pháp luật để đáp ứng yêu cầu xây dựng lực lượng thanh niên vừa hồng vừa chuyên.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
2. Trần Thị Hồng (2020). “Nâng cao ý thức pháp luật cho sinh viên Việt Nam hiện nay”. Tạp chí Giáo dục, số 475.
3. Hoàng Văn Hùng (2018). “Giá trị văn hoá pháp luật trong đời sống xã hội hiện đại”. Tạp chí Dân chủ và Pháp luật, số 9.

4. Hồ Chí Minh (2011), Toàn tập, tập 7, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
5. Ngô Năn Nhân (2010), “ Cấu trúc, vai trò và chức năng của văn hoá pháp luật”, Tạp chí Triết học, số 7, tr 24-30.
6. Phạm Duy Nghĩa (2008), “ Góp phần tìm hiểu văn hoá pháp luật”, Tạp chí Khoa Kinh tế - Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội, số 24, tr 1-8.
7. Lê Minh Tâm (1998), “ Vấn đề văn hoá pháp luật nước ta trong giai đoạn hiện nay “, Tạp chí Luật học, số 5, tr 17-24.
8. Nguyễn Thị Thường (2013), “ Văn hoá pháp luật trong nền kinh tế thị trường Việt Nam”, Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam, số 11, tr 18-25.
9. Hoàng Văn Tú (2010). Văn hoá pháp luật: Lý luận và vận dụng. NXB Chính trị Quốc gia – Sự thật, Hà Nội.
10. Phạm Thuỳ Trang (2021). “Xây dựng văn hoá pháp luật trong môi trường đại học”. Tạp chí Khoa học Xã hội và Nhân văn, tập 15, số 2.

THE ROLE OF LEGAL CULTURE FOR STUDENTS OF HUE TOURISM COLLEGE IN THE CONTEMPORARY ERA

Abstract: *Legal culture reflects the level of legal reasoning, awareness of legal realities, respect for the law, and legal knowledge among students. In the era of international integration, building legal culture for students significantly contributes to the development and preservation of Vietnam's cultural heritage. Within the scope of the article, the author outlines the role of legal cultural education of students and proposes some directional solutions to enhance legal cultural education for current students.*

Keywords: *students, role, legal culture,...*